ГОДИНА XXXII. На Цетињу, у Суботу 29 Новембра 1903. БРОЈ 50.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 фор., на по године 2 фор.

За АУСТРО-УГАРСКУ БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год. 6 фор., на по год. 3 фор.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран. у злату.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском упутницом непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње, а коме је поручније, г. *Перу Рамадановићу*, к. ц. агенту у Котор. Дописи се шаљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 2 новчића за први пут, а за сваки даљи пут по 1 новчић.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ.

— Госп. Барон од Макио, аустро-угарски министар-резидент, рав болио се је од скарлатине и налази се у немогућности да управља пословима повјереног му посланства. Уиљед овога, до његовог опорављења, отправљаће послове овдашњи аустро-угарски вице-конзул, госп. Коломан од Канија. Стање болесниково, ма да је у првини било сасма тешко, сада је потпуно задовољавајуће.

— Госп. Деларош-Верне, секретар амбасаде II-ге класе, привремено је аташиран овдашњем француском посланству.

— Г. потпуковник Потапов, царско руски војни аташе отпутовао је за Подгорицу, да присуствује освећењу новосаграђеног војног стана.

ЦЕТИЊЕ, 29 новембра.

Што се ради у Маћедонији.

Вијест о томе, да је румунски парламенат „са живим одобравањем“ примао предлог, да се одреди шест стотина хиљада франака за подизање цркава и школа у пострадалијем румунскијем општинама у Маћедонији, дала је повода, те је руски лист „Новоје Времја“ донио чланак, у коме се расправља, колико би, сразмјерно тој цифри, требало новаца, па да се подигну све разорене цркве и школе и да се поправе упропашћена имања у читавој Маћедонији. У томе се чланку у главном говори ово:

Цифра од 600 000 врло много говори. Она може послужити као мјерило оне невоље, која је снашла хришћанско становништво у Маћедонији. У тој земљи број Куцо-Влаха или Цинцара, који су сродни Румунима, не прелази преко 50 до 60 хиљада, од којих опет већина живи по варошима, те та већина нити је учествовала у устанку, нити је од њега могла пострадати. Само неколико куцо-влашке општине у југозападној Маћедонији учествовале су у устанку и, разумије се, од њега пострадале. Не може пак бити ни ријечи о томе, да румунска влада, која и онако није новцем богата, није могла бити баш широке руке при одређивању те помоћи, те, према томе, није ни могла одредити онолику суму, колика би потребита била. Пита се, дакле, колика би сума потребита била, да се поправе цркве и школе пострадалог словенског становништва, кад се зна, да то становништво износи 1 0—200 хиљада, т. ј., да пострадалијех Словена има бар педесет пута више него Румуна? Кад би се томе становништву показала бар таква скромна помоћ као Румунима, онда би сразмјерно требало за то не мање од тридесет милијона франака. Ако се к томе додаде још и то да треба поправљати порушене куће и упропашћена имања, онда горњој цифри треба додати још бар два пута толико, те према томе требало би, да се из турске касе дигне готово сто милијона франака. Па и то је још врло мало, да се при скупоћи која је у Маћедонији на материјал за грађење, окући 200,000 разореног и посиромашеног становништва.

Многи листови пишу, да се на томе живо ради, али у ствари стоји сасвијем ин чо: у мјесто милијона, ствар иде о каквијем год жалоснијем десецима или стотинама хиљада франака, а често пута појединци морају да дају признанице и на оне суме, које никад примали нијесу, а и ако им се кад-год што-год даде, опет им се отме.

Надати се је, да ће ствар ићи иначе, кад буде одређена јевропска контрола, али и сад се може предвиђети, на какве ће потешкоће та контрола наћи особито у таквом тугаљивом питању, као што је питање новчано. Кад би се потребита сума раније узела, онда би раву мије се, и контролери лакше своју задаћу извршили.

Румуни, по свој прилици не вјерују у добар свршетак свега тога, те воле дати сами новце, бар на цркве и школе. Но у овоме ријешењу румунског парламента треба видјети још нешто, што заслужује, да се на њ обрати пажња. Зашто Румуни тако хитају? Што је изазвало „живо“ одобравање румунског парламента при одређивању тако велике и осјетне суме за ту малу државу?

Одговор на то питање даје она живахност, која се у потоње вријеме опажа у Маћедонији у свијема неславенским круговима. Користећи се крвопролићем, којим је ослабио словенски елеменат, подигле су главу у Маћедонији све антисловенске пропаганде. С једне стране Грци, помоћу патријаршије и Турака, раде да подигну свој пали углед; с друге стране Румуни, помоћу румунске владе, почињу да се крећу; с треће опет Арнаути, подржавани неким тајанственим јевропским рукама, раде на некаквом јединству, које они нити желе, ни разумију. У исто вријеме буде се хиљаде апетита равнијех случајнијех „пријатеља“ Словенства: под фирмом хришћанске помоћи јављају се многобројне конгрегације ради католичке пропаганде; упоредо с њима раде и протестантске мисије, а под фирмом доброчинства раде и други странци, који немају ничега општега с религиозном идејом. На маћедонску границу, преко Бугарске, навалило је мноштво Енглеза, Енглескиња и др. О њиховој дарежљивости причају се читаве басне...

Све те пропаганде и шарене наше непријатеља Словенства и Русије неће ништа постићи, ако развитак Словенства у Маћедонији буде ишао и даље, као што је ишао до посљедњег устанка. Маћедонски Словени чине живи и моћни елеменат, те без даљег боја неће своје првијенство уступити. Али буђење и енергија противуположнијех елемената, који су јасно схватили сву важност овога тренутка, принуђавају Словене да буду пажљиви, а Русију да предузме и са своје стране неке потребите мјере опрезности.

РУСИЈА И ЈАПАН.

Преговори између Русије и Јапана још трају, али до данас о тијем преговорима нема тачнијех вијести. Тек од времена на вријеме јави се у страној штампи по која вијест, којој се мање или више придаје официозан карактер. К овијем потоњијем вијестима односи се и телеграфска вијест Рајтерова агенства из Петрограда, коју је донио лондонски „Times“. Поводом те вијести „Times“ је донио опширан уводни чланак те се може мислити, да јој он даје и велики значај и да извире из поузданог извора.

Суштина те телеграфске вијести састоји се у томе, да је већ између Русије и Јапана постигнут споразум односно Манџурије, а преговори о Кореји још трају, јер ни једна влада не хоће у томе да попусти. Јапан је признао у Манџурији превласт руских интереса, те не жели да смета Русији у остварењу њенијех планова; али у исто вријеме Јапан тражи од Русије, да она призна јапанску превласт у Кореји.

Коментирајући ову вијест, „Times“ се односи к њој с повјерењем, само што опажа, да је течајем свију преговора уступао само Јапан, а не Русија, која се спрема за рат. У исто доба лондонски лист тврди, да те припреме далеко нијесу тако знатне, као што се је могло мислити и да се у Порт-Артуру налази једва око 20,000 војника, а не 100 000, као што је раније јављено.

Други енглески листови говоре, да је јапанска влада дошла до највећег степена уступања и да више нема куд ако не жели, да буде збачена од парламента. У опште енглески листови радосно су примили Рајтерову вијест, само што кажу, да та вијест треба да буде потврђена још и из јапанског извора.

„Новости,“ доносећи чланак о томе, говоре:

Ми нити то можемо потврђивати, ни порицати, премда изгледа да наликује на истину бар оно, што се односи на Манџурију, јер за Јапан није важна Манџурија, него Кореја. Јапан се је још за вријеме свога рата с Китајем највише бринуо о томе, да завлада Корејом. Он то постигао није, јер Русија није могла допустити, да Кореја постане јапанска провинција.

Још 1896. и 1897. год. постигнут је између Русије и Јапана неки споразум на рачун Кореје. По томе споразуму сфере руског и јапанског утицаја нијесу биле раздијељене, као што су без икаквог основа тврдили неки јевропски публицисти, него је та покрајина остала некако под влашћу обје ове државе. Садашњи преговори врше се на основу споразума од 1896—7 године, само што није познато какве промјене Јапан жели у њ унијети. Што се тиче Русије, може се рећи само то да она нема никаквог основа, да погоршава свој положај у Кореји, према ономе што га има по споразуму од 1896 године.

Кореја је покрајина земљорадничка. Њена извозна и увозна трговина износи на 117 милијона франака годишње. Уз то треба опазити, да Јапанци воде у Кореји најживљу трговину. Тако на пр., прошле године ушло је у корејска пристаништа више од 3,000 јапанских лађа. Иза Јапана на првом мјесту долази Русија, па Сједињене Државе, Енглеска, Китај, Њемачка и Норвешка.

Корејци су народност, која се разликује и од Јапанаца и од Китајаца. Сва њихова историја од више хиљада година састоји се у томе, што су редом признавали над собом власт час китајску, а час јапанску. Они су културно стојали више Китајаца, али далеко ниже од Јапанаца и у култури и у енергији. При најбољем рачуну, Корејаца на читавом полуострву нема више од 7 милијона. То је тако мало према Китају и Јапану, да је Кореја могла очувати колико-толико независности, једино благодарећи утицају Русије.

Треба узети у обзир и то, да се Јапанци у потоње вријеме све више силе у Кореји. Године 1897 било је у Кореји 13,000 Јапанаца, а 1902 већ их је било 18,000, — пет хиљада више. Они се насељавају већином у градовима и пристаништима. Насељеност свију других странаца у Кореји далеко се не може сравнити с Јапанцима. Руса је тамо понајмање, а то је врло невгодно. Истина, Русија послије Јапана води у Кореји најживљу трговину, али то је мало а да се утврди руски утицај у Кореји, — за то треба још људи и капитала. Самијем дипломатскијем документима не може се утицај осигурати. Ако Јапанци износе своје велике претензије, то чине на основу тога, што имају у Кореји ослонца у својим колонистима.

СПОЉНА ПОЛИТИКА У ФРАНЦУСКОМ ПАРЛАМЕНТУ.

Најважнија и најзанимљивија расправа у садашњем сједницама француског парламенту била је без сумње дискусија о будуєту министар. спољних послова. Док у расправама о унутрашњој политици Француске превлађује још увијек партизанство, дотле се је у говорима француских парламентараца о спољашњим односима опазило, да сви без разлике једнако осјећају, да је ту у питању достојанство велике француске републике, па за то у њиховим говорима и није било оне срдбе и заједљивости, која обично прожима говоре у француском парламенту. Говорника је било пуно, и могли би се подијелити у двије групе: на једној су страни били говорници, који би хтјели да Француска остане вјерна својој традиционалној, револуционарној идеји, утврђивању слободе и мира; а на другој говорници — противници револуције, — заступници освајачке политике, или бар политике реванша. Они први — међу њима Пресансе — нијесу, истина, противу руско-француског савеза, али су мишљења, да Француска треба да важе што више као независан чинилац међународни, да поред тога савеза тражи пријатељства и потпоре на све стране. Крајњи циљ француске дипломације био би, по њима, утврђење слободе и одржавање мира постепеним разоружањем. То су у главноме приврженици хашке конференције.

Са свијем друкчије суде парламентарци друге групе. За њих је разоружање издајство, пријатељство са Италијом велика дипломатска погрешка, која има за посљедицу слабљење једног природног савеза, савеза с Русијом. Нама је потребна — рекао је Бони де Кастелан, — национална спољашња политика са свом оном саможивошћу, са свом оном мржњом, коју та ријеч „национална“ у себи садржи. Томе крајњем циљу треба министар спољних послова да води савез руско-француски, а и да остале односе према њему удешава.

Послије говорника једне и друге групе, устао је министар спољних послова Делкасе, да у свом експозеу по могућству одржи средину између присталица вјечитог

мира и заступника „праног националног циља“ или идеје реванша. Из његовог експовеа излази да је француско руски савез у самој ствари и камен темељац за сепаратне уговоре с другим царевинама и државама, у колико се они не противе његовим интересима. Надовезујући на знамениту ријеч рускога Цара о миру на земљи, која је ријеч пала прије пет година, Делкасе сматра допуну француско-руског савеза дипломатским конвенцијама са Италијом, Инглеском, па већ и са Шпанијом, као логичну пошљедицу мирољубивости рускога Цара. Руски је Цар, вели Делкасе, с нарочитим задовољством поздравио француско-италијански споразум, и кад се пажљиво проучи путовање италијанског краљевског пара у Лондон и предстојеће Лубеово путовање и Рим, онда се види као резултат не само богата садржина италијанско-инглеског уговора о изборном суду, него и велики политички значај Лубеовог пута у Рим. Може бити, да ће сад доћи на ред и француско холандски уговор о изборном суду, а што се тиче Шпаније, и она ће бити увучена у коло западно јевропских сила, јер Делкасе већ може да тврди, да Шпанија зна, да јој је Француска искрена пријатељица. А са изборно-судијским рјешавањем дипломатских правних спорова у вези је и питање поступног разоружања. Делкасе је изрично нагласио, да има већ неколико година, како буџети француске војске и марине показују умјерено смањивање; свакако би и друге државе могле поћи за овим примјером у одрицању од милитаризма. Чим други буду ријешили, да смање своје војене издатке, одмах ће се ту наћи и Француска, само се не може тражити, да у томе Француска узима иницијативу. Алзас-лоренско је питање свакако још једнако жива рана на француском тијелу.

Веома су биле важне Делкасеове изјаве и у погледу уже или специфично француске спољне политике. Пошто је Делкасе, изјавио да ће Француска суревњиво бранити слободу пролаза кроз Гибралтар, споменуо је у кратко цијепање Панаме од Колумбије и рекао је да ће француска влада ући званично у односе с новом државом, јер је увјерена, да ће ова бити у стању да штити довољно интересе француских државља̂на. У погледу Марока, Француској нико више не одриче право, да Мароко улази у сферу интереса француских, али су сви и увјерени, да ће Француска штитити и права осталијех сила.

На Балкану је Француска била међу првима, који су почели да војују противу насиља са стране турских власти. Она ће и у будуће помагати енерчично и искрено Русију и Аустро Угарску у њиховом настојању и труду око извршења реформа у вилајетима јевропске Турске.

Делкасеов експозе примљен је у француском парламенту с ванредним одобравањем и његове су декларације, шта више, усвојене са 490 противу само 66 гласова. Тијем пак својим скоро једнодушним гласом француски парламенат јасно је засвједочио, да идеја о руско француском савезу не само да нема у Француској никаквијех противника, већ напротив, да је тај савез доиста јак ослонац спољне политике Француске.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Српска Књижевна Задруга.) — Десета скупштина задругара Срп. Књижевне Задруге, о којој смо у прошлом броју донијели извјештај, цијенећи неуморни рад око напретка задругиног, прогласила је за добротворе њезине ову господу:

Владимира Николића, пређашњег среског начелника; Живојина О. Дачића, секретара Вел. Школе; Јована Молнара, књижара из Ваљева; Косту Наумовића, мајора из Ниша; Милорада Петровића, професора Трговачке Академије из Биограда; Милоша Миленовића, учитеља из Зајечара; Перу Живковића учитеља из Свилајнца; Рафа Марића, правника из Дубровника и Светислава Огњеновића, суд. рачуновођу из Крушевца.

Осим тога знатан број раније изабраних добротвора задругиних добио је захвалницу на своме раду око прикупљања чланова.

Тако исто скупштина је захвалила вриједним повјереницима, који су не жалећи труда ни времена много припомогли напретку задругином, међу којима се налази и наш овдашњи повјереник г. проф. М. Мијушковић.

Из извјештаја благајнице Српске Књижевне Задруге, који је био поднесен истој редовној скупштини, види се да је имовина Задруге у 1902. год. износила 137.562,19 дин. Издавање је било 91.167 51 дин. Број чланова је доста опао. Док је за IX коло књига Српске Књижевне Задруге било 8197 чланова, дотле је у X. колу спало на 6601 (највише је чланова опало у Србији), а XI. коло, за ову 1903. годину, има до сада 6306 задругара, што ће се без сумње до краја године још повећати. У току 1902. године приновило се 30 нових добротвора, а у 1903. год. приновљено је до сада 28 добротвора. Српска Књижевна Задруга има до сала и пет фондова: пок. попа Михаљћа од хиљаду дин., пок. д-р Ђ. С. Ђорђевића од 1847 динара, Игумана Филарета Петровића од хиљаду дин., пок. Милана Марића од двије хиљаде дин., и Михаила Ивановића „Смирнова од 2400 дин. Надати се, да ће садашње повољније државне прилике допринијети, да ова установа, која је до сада стекла лијепих заслуга за просвјету и књигу српску, пође у напријед и да ће се број чланова знатно увећати. А и други крајеви српски треба да се што више одазову својим чланством овој просвјетној установи Српска интелигенција гријеши се о своју дужност, ако пушта да Српска Књижевна Задруга има сваке године све мање чланова.

(Тридесетогодишњица дружине „Будућности“). Тридесет је година прошло од како је међу [illegible] Учитељске Школе у Србији основана дружина „Будућност“, која има за циљ: *умно и морално усавршавање и материјално потпомагање својох чланова и његовање националних осјећања међу њима;* тридест је година како „Будућност“ озбилно дјелује у смислу свог циља; тридесет је година како та дружина чини моћни утицај на своје чланове, а велика је њена заслуга поред осталог у томе што код својих чланова бистри појмове о литератури, те се с тога с правом може назвати *литерарна дружина.* На скуповима „Будућности“ њени чланови читају своје почетничке књижевне радове; ту се ти радови критикују: хвале, осуђују, износе им се добре и лоше стране итд. и тако је „Будућност“ Српству открила многе књижевнике, стручњаке и белетристичаре; у „Будућности“ су чињели прве књижевне покушаје многи наши књижевници, којима се данас Српство личи: ту је почео писати Др. Ст. Окановић, ту Јанко Веселиновић, Милорад М. Петровић и многи други. „Будућност“ је дјеловала и у другим правцима: она је на својим скуповима учила своје чланове парламентаризму, стварала у њима осјећање за сложни заједнички рад уопште и рад патриотски пособице; а какву је хуманитарност специјално развијала ова дружина види се по томе, што је она својом скромном касом дала могућност, да као њени благодјејанци доврше школовање многи сиромашни Срби, чија би таленат, па можда и живот, пропао да им није њене помоћи било.

Овакав рад „Будућности“ у многоме је помогао, да данас међу негдашњим члановима има и одлочних државника (министара и виших чиновника), публициста учитеља, професора, народних добротвора и уопште одличних радника, у српском друштву. Како „Будућност“ развија духове, може знати само они, који је изближе познат њеном раду, ко је био на њеним скуповима, који се тако често држе, а који су у малом и парламенти, и литерарна вијећа, и добротворна засједања.

Тако радећи „Будућност“ је 22 и 23 новембра о. г. у Алексинцу прославила тридесетогодишњицу свога постојања као једно од најозбиљнијих српских ђачких удружења, као једно омладинско удружење, које заслужује општу српску љубав!

И ми с наше стране, искрено поздрављајући вриједну дружину, желимо да „Будућност“ и од сад као до сад буде огњиште, на којој ће се пирати буктиње, које ће освјетљавати Српство широм на све стране и увеличавати његов напредак.

X—s.

(Јубилеј В. Г. Короленка). — Руска интелигенција врло је свечано прославила 14. новембра о. г. двадесетпетогодишњицу литерарног рада свога чувеног књижевника, Владимира Галактоновића Короленка. Тога дана држане су по цијелој пространој Русији свечане сједнице, на којима су читане расправе о књижевном раду слављениковом, а представници уредништва листова „Вѣстника Европы“, „Рускаго Богатсва“, „Міра Божьяго“, „Образованія“, „Права“, „Восхода“, „Хозяина“, „Русской Школы“, „Народняго Хозяйства“, „Вѣстника Самообразованія,“ „Журнала для всѣхъ“, „Јурнста“ и „Обласного Обозрѣнія“ приредили су у почаст јубилару свечани банкет.

Сам слављеник добио је многобројне честитке од разних корпорација, учених друштава, многих редакција, универзитета и својих поштовалаца — што је све јасан доказ колико се цијене радови Короленкови у руској књижевности.

ОГЛАС.) Према научној подјели нашег Оп. Им. Законика израђен је и његов садржај (регистар), по коме је било олакшано лако и брзо руковање са законом у тражењу појединих законских института, чак и правницима, који су о датом имовинском питању одмах на чисто, ком законском систематском дјелу и раздјелу припада. Ова праксом освједочена незгода отклоњена је издањем **„Азбучног регистра за Оп. Имовин Законик“**, од стране Кр. Министарства Правде, а ког је веома пажљиво и ваљано израдио г *Стево Петровић-Његош*, кандидат права, на начин како се раде послови ове врсте: азбучним редом поређани су законски институти (на пр. дуг), под којима су подведени сви законски чланци, који се на тај институт односе.

Препоручује се овај Регистар — као потребан додатак Оп. Имов. Законику — свима, а нарочито судским чиновницима.

Продаје се у књижари Калуђеровића на Цетињу. Цијена 60 хелера.

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

Против туберкулозе у школама.

Приликом расправе о основним школама у Далмацији, држао је нар. посланик др. Верона у далматинском сабору овај говор, који због своје хигијенске важности доносимо и нашим читаоцима:

У свим државама, односно у свим покрајинама, дјеца су у неком добу путем закона присиљена да похађају школу. Ово је збиља велика благодат, благодат важне вриједности, која је на пољу народне просвјете и народног образовања донијела велике користи.

Али сасвим је природно, ако су дјеца с једне стране присиљена да похађају школу, па им родитељи, ако дјеца неоправдано изостају, бивају глобљени или затворени, да с друге стране морају да буду штићена од свијех онијех пошљедица, што собом доноси такого присилно похађање једног мјеста, гдје има више саученика.

Мислим на разне прилепчиве болести, а особито сичију (туберкулову), која се је тако распространила, да је статистика г. 1901 бројила нешто око 6—7 милијуна туберкулозних у Јевропи, а 10% то су вам дјеца

Није дакле без разлога, ако се данас, напустивши досадашњи фатализам, настоји из петних жила, да се на пут стане ширењу овог социјалног бича, који неумољиво хара и пустоши: хара више него икакав бој, пустоши више него икакова кужна болест!

Борба је отпочела има неколико деценија, те је данас, продрла и у шире слојеве народа, гдје се настоји одржавањем јавних конгреса, ширењем популарних брошура и другим упуствима, што строжије и енергичније сузбијати туберкулозу, особито у сиромашнијим слојевима пучанства, пошто је туберкулоза с правом названа сестром сиромаштва. То је разлог, да су се почели дизати тако звани народни санаторији, којих ми на жалост, немамо, него једини егземплар именом „Аланд“ док у другим државама, а особито у Америци, ничу као печурке, те се већ благодати таквијех институција опажају.

Наше је министарство на пр. прошле године издало нека упуства у засебној књижици, гдје се онако мимогред спомиње школа, као сва друга мјеста, гдје је велики број саученика.

Али, школа је често пута легло, па школа игра баш у ширењу туберкулозе

ЛИСТАК.

СПЕНСЕРОВО УЧЕЊЕ
о постанку и будућности обреда̂ и обичаја̂.

— Превод **Л. Ђ. Поповића.** —

(Наставак.)

Наши поздрави имају сличан постанак. До данас у многим земљама поздрав се исказује падањем на земљу, на леђа (код Батока̂), или ничице, чим се исказивало то, да дотична личност потпуно себе предаје вољи неког извјесног лица. У стара времена су долазили к неком лицу, које има власт, свезаних руку, и са превјешеним преко врата или преко главе ужетом (3 књ. Царства, XX, 32; такође код Перуанаца), или са неким упрћеним теретом на леђима (код Перуанаца). Осим тога у поздраве спада и исказивање радости. Падање пред ноге замијењено је мало краћим падањем, падањем на кољена. Ова форма — при сретању и разговору са владарима — у великој је употреби у многим мјестима код дивљака, а такође у Китају, гдје, у осталом, постоји осам разноврсних поклона; та се форма може опазити и у Русији. Она у исто вријеме служи и као форма религиозног поклона код многих народа̂.

У Лоангу ми већ видимо, да и домаћи, на пр. жене приватних лица̂, не смију друкче говорити с домаћином, већ стојећи на кољенима. Пријелаз од те форме ми видимо у обичају, да они, који су се приближавали краљу, или за њим ишли, нијесу смјели друкчије, већ на рукама и ногама (побаучке), или пузећи по земљи (Дахоме). Дахомејцима се кољена учине тако исто тврда, као и пете.

Из стајања на кољенима постао је обичај савијати кољено (код Јапанаца и Китајаца). Одовуда се јавило наше стругање ногом назад и сагињање наших женскиња, које се састоји у прегибању ноге у кољену и кретању њом назад (прављење реверанса). Наши поклони, који се исказују наклоном главе, само је први ступањ те форме, која се на пошљедњем свом ступњу испољава падањем ничице.

Обичај склапати уједно двије руке за вријеме молитве, с којим се, судећи по ликовима, које налазимо у храмовима, сретамо још у старом Јегипту, објашњава се дјелимице оним поздравним покретом, који сад видимо код племена Конго. Ступајући у разговор с вишим лицем, они падају на кољена, сагињу главу и, протежући руке к ономе лицу, са којим говоре, ударају руком о руку.

Но могуће је и друкчије објаснити. Виђели смо, да нека племена, кад су долазила код владара, везала су себи руке; протезање руку са сљубљеним дланима могло је служити као израз поштовања и знак дозволе, да је вазда готов, да му се свежу руке.

Пљескањем дланом о длан уопште, као што је већ речено, исказује се радост, и чланови племена Батока, о којима је мало прије говорено да падају на леђа, поврх тога још се ваљају по земљи, и пуцкају себе по бедрима у знак задовољства. Овдје знаци потчињености сједињују се са радошћу. Пљескање руком о руку представља, као што је већ речено, природни рефлекс радости код дјеце; но то исто видимо и као обичај у Лоангу, код Дахомејаца онда, кад се приближују краљу. Понекад се, томе додаје скакање, игра и др. слично.

Обичај љубити руке и ноге, у неким се мјестима јавља просто лизањем руку (Малгази) и ногу, које, може бити, указује на постанак пољубца. У земљама гдје је силно развијен деспотизам, љубе земљу око владара (Мексика), или трагове његове и његова коња, или пак предмете, који га окружују (Шоа).

Послије овога није потребно говорити, да се и обичај љубљења и играња јавља у неким религијама као израз поштовања (Давид, Пипин, клањање Аполону).

Посипање главе пијеском, земљом, пепелом или каљање самог себе — такође је знак поштовања, који је постао, по свој прилици, од земног поклона и ваљања по земљи, која чини нечистим лице и главу. За тим тај се обичај скратио у просто кретање, које је имитирало клањање или посипање себе пијеском и прашином. Говоре да официри у Турској, кад им долази начелник, чине изглед као да посипљу себе нечим шта више и онда, кад су на коњима.

Но, пита се, како је постао наш обичај да скидамо капе кад кога поздрављамо Код многих племена постоји обичај, да свлаче са себе одијело у знак поштовања, тако да у Судану не само жене, већ шта више и кћери, морале су се јављати пред краљем голе. У другим се земљама тај обичај ублажује дозвољавањем, да се откривају само до појаса, или да подигну само крај хаљине, да је свуку с једног рамена, или да открију прси. У основи лежи једно исто, а на име — огољавање, које је, како изгледа, постало од разголављања, којему су се подвргавали побијени и заробљеници. Да обичај скидања капе стоји у свези са огољавањем, доказује се тим, што оба та обичаја постоје код Дахомејаца, на Тантима и код других. У свези с тим се јавља и обичај скидања обуће, који је распрострањен у многим земљама. Тај је обичај постојао још 1467 г. у Француској, гдје су заробљенике донели у самим кошуљама, босе и гологлаве Скидање одјеће у многим мјестима се замјењивало навлачењем на себе ропске одјеће онда, кад су улазили у стан свога господара.

Тај се обичај одазвао и на религиозне обреде, на пр. код Јевреја, који су се облачили у вреће, скидали обућу и др., а такође и на наше коротачко одијело, које је у почетку било са свим грубо спјерo и јефтино, т. ј. од мало боја, а за тим се почело употребљавати бијело и црно одијело, које најбоље упада у очи.

Обичај парати одијело, који води своје поријекло од старине, постао је такође из обичаја огољавања.

Из области религиозних и политичких односа, обичај скидања капе, обуће и другог, распростро се на поједине односаје. Као год што у Африци огољавање рамена, тако исто у Шпанији пребацивање плашта на раме служи поздравом. Јапанци скидају обућу шта више кад улазе у дућан.

Наше стискање руку произилази, како изгледа, од обичаја, који је у многим мјестима замијенио љубљење руке. Арабљани, кад се срету, чине изглед, као да хоће да пољубе руке један другом, узижући склопљене руке спрам прсију. Спенсер држи, да је то уздизање постало с циљу, да не даду један другом пољубити своје руке из учтивости, и као ради неке борбе, да то не дозволе, што се доцније могло претворити у обични тјелесни по-

велику, страшну улогу, улогу много већу и озбиљнију, а у њеним пошљедицама много жалоснију, него ли јој се до сада припознавало!

Здања основних школа, то су већим дијелом старе, или новије куће на брзу руку приређене за школу, те и ако се каткад збиља настоји набављати све боље и боље школе, то боље, на жалост, бива само у спољашности, дочим унутрашњост остаје скоро иста Здање се обично састоји од једне мање или веће собе, гдје се стрпа 50 до 70, а кат кад и 100 ђака, а да се ни из далека не пази на количину кубних метара ваздуха, што сваког ученика допада, па уђеш ли послије првог часа у такову собу, опазићеш одмах рђав, топли и нечисти ваздух, којим цијела соба заудара тако, да, хоћеш ли да прочистиш и освјежиш тај мефитични ваздух, мораш широм отворити прозоре. То је одмах послије првог часа, а што је послије другог или трећег, особито у зимско доба, кад свему наведеноме надодаш испаравање влажне или мокре обуће ђака, који морају да превале по неколико километара, па да школу посјете, то се може лако промислити. Требало би, дакле, послије сваког часа, бар за мало минута, широм отворити прозоре, али се и то не може, јер нема мјеста, гдје би се дјеца заклонити могла.

Погледајмо мало поближе унутрашњост школе.

Зидови и плафони пуни прашине, тако да би човјек скоро рекао, да су мраморисани. Таван из меког дрвета са разним пукотинама, излизане или надубљене даске, а боју таквог тавана не можеш да боље опишеш, него кад кажеш, прљав је. Та не перу се него једном или ни једном на годину, а глиба на њима по $^1/_2$ сантиметра! Дјеца пљују, глиб се осуши, постане прашином, па се прашина, чим дијете ногом о под удари, или му књига пане, надигне и такову прашину, која можда у себи садржи клицу туберкулозе, удише учећа се младеж!

У таквом амбијенту сједе дјеца, претрпано њих 50–60 на броју, по 2—3 часа засебице, а о вентилацији ни говора. Како је тој дјеци, акосемеђу њима находе по 2—3 сићушавијех, а како је учитељу, тој жртви свог узвишеног звања, то остављам, часна господо, да сами судите.

Препоручио бих дакле факторима, да се озбиљно лате овога посла, гдје без великог трошка могу успјешно да пораде доста око сузбијања туберкулозе.

Нећу да спомињем положај, па систем здања, да ли „павиљон“ или „коридор“, да набрајам унутрашња раздјељења, да доказујем потребу бање, како све то захтјева модерна школска хигијена, него ћу само да препоручим оно, што је најпрече, најпотребитије:

Да свака основна школа буде по могућности имала салу за гимнастику. Нове школе да се не отварају, ако не би имале такову салу.

Да буде уведена рационална вентилација.

Да под или таван буде раван, да нема пукотина, па ако је од меког дрвета, да је натопљен ланеним уљем, а да се влажно чисти бар свако 15 дана.

Да се уведу пљуваонице, и то на некој висини како би дијете у њу, а не до ње пљувати могло.

Да се још при отварању нових школа буде строго пазило на захтјеве модерне школске хигијене.

Да свако дијете, које се за први пут буде уписало, донесе собом свједоџбу, да је здраво.

Имао бих још што да проговорим о овом важном предмету, као на пр. о установљењу школских љекара, о потпуном пензионисању туберкулозних учитеља, о чешћем прегледу ученика са особитим обзиром на слух, вид, на разне болести носа, душника итд., које су великом запреком душевном, а много пута и физичком развитку појединог ђака, а често и јединим узроком знатног заостајања и ненапредовања у успјеху, али на жалост овакови појмови нијесу још довољно за нашу Далмацију, те би наравно за нас само луксуз било све оно, што је другим напреднијим покрајинама пука потреба!

Али се чврсто надам, да ћемо на овом пољу напредовати особито онда, кад се наше патриотско новинарство буде такђер мало више бавило питањем школске хигијене, јер збиља, наша политика, наше јавно мишљење као да не схваћа здравствену важност, што имају школе за наш подмладак, па дошљедно по читав наш народ.

Још само мало ријечи, јер нећу дуже да злоупотребљавам ваше стрпљење!

Ваљарско је министарство издало наредбу, да се у свим школама Велике Војводине уведу тако звано „*здравствене таблице*“ и то у форми одговора, на питање како да се владамо, а да будемо здрави?

Ја сам саставио, разне тачке речених здравствених таблица, те препоручујем Високом Сабору, да би и за ову моју резолуцију гласовао.

Табла се састоји из 12 разних тачака, којима се настоји упутити дијете на чистоћу, ред итд.

И збиља најљепше вријеме, да се човјеку утуве здрави почеци хигијене, да му такови почеци, такова начела, оно што је ријеч, у крв уђу, то је школско доба, па ће дијете на то лако привикнути, те ће по оној „Consuetudo fit altera natura“ то бити од велике и трајне вриједности по његово здравље, а дошљедно биће то и у социјалном погледу једна од најчвршћих полуга, а најјачи бедем против ширења туберкулозе!

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 29 новембра.

(**Из Државне Библиотеке.**) Библиотекар Државне Библиотеке г. проф. Мирко Мијушковић, моли уреднипштва српских и словенских листова, и писце, књижаре, издаваче, да би слали Библиотеци по један примјерак својих листова или књига.

Поново се обраћа свијема који би имали старијих књига, годишњака листова штампанијех на Цетињу или ма гдје друго на српском или другом језику, а хтјели би их уступити Државној Библиотеци, да га извијесте под каквијем ће погодбама то учинити. Разумије се, да ће се највећа пажња обратити на дјела која говоре о Црној Гори или о Српским Земљама, напосе било као историјске, географске, етнографске, литерарне и у опће научне расправе.

Дарови ће се примати с благодарношћу, а имена приложника објављиваће се у „Гласу Црногорца“ и заводити за спомен у особите књиге у Библиотеци.

Моле се славне редакције српских и словенских листова, да овај позив донесу бар који пут у својим цијењеним листовима.

(**Честитке.**) — Увјенчани српски пјесник *Змај Јован Јовановић*, чији је педесетогодишњи рад зарезан дубоко у грудима српскога народа, а једна од најглавнијих његових врлина била је и јесте безгранична љубав према Србству, прослављо је 23. о.м. своју седамдесетогодишњицу од рођења. Том приликом наш Окружени Пјесник, Њ. Кр Високанство Господар, најтоплије је честитао старом пјеснику ово ријетко славље, на што Му је слављеник најсрдачније заблагодарио.

Осим тога послали су одавде слављенику честитке: „Друштво Цет. Читаонице и Гор. Вијенца“ и многи пјесникови пријатељи и поштоваоци.

(**Други батаљон стојеће војске.**) У четвртак, 27 о. м. освештан је у Подгорици нови војни стан и свечано је предата новосакупљеном другом батаљону наше стојеће војске нова застава, која је из војног арсенала с Цетиња на исто тако свечан начин понешена. На ову свечаност пошли су одавде у Подгорицу: војни министар г. В. И. Пламенац, руски војни аташе г. потпуковник Потапов и г. бригадир Јанко Вукотић. Други батаљон отпочео је одмах сјутрадан свој редовни рад.

(**Из Главног Одбора за подизање Дома Умоболнијех**).

Међу лијепијем бројем српскијех народних добротвора уписао је своје име и *Ђорђе Ф. Нећељковић*, трговац Новосадски, који је умро прије неколике године, оставивши на добротворне цијељи знатну суму новаца. Остављајући многе легате на увишене сврхе, сјетио се честити Нећељковић и ове *хуманитарне установе подизања Дома Умоболнијех*, завјештавши на ту свету цијељ двије хиљаде (2000) круна.

Будући су легатари морали лично или преко легалних пуномоћника представљати дотичним властима, Главни Одбор се за то обратио с молбом повјатом родољубу г. Арсу Пајевићу у Новом Саду, чега се исти примио.

Пошто је већ оставина покојног Нећељковића код највишег суда довршена, то је покојникова удовица *госпођа Анастасија* извршила посљедњу вољу свога супруга и исплатила је легатарима, те — преко г. Пајевића — и Дому Умоболнијех завјештани дио од 2000 круна са припадајућим каматама 5% од дана смрти покојникове до исплате, што је — у каматама — а по одбитку признаничних такса, поштарине и телеграма (кр. 14·30) — изнијело 382 круне и 8 пара.

С тога *Главн Одбор* — и овијем начином — *одаје славу народном доброшвору врлом покојнику Ђорђу* молећи се усрдно Свемогућему Богу за вјечни покој и рајско насеље његовој племенитој души, *а најтоплије благодари госпођи Анастасији*, као милосрдној завјетници покојниковој за ово добро дјело

Главни Одбор такође овијем извриче *најсрдачнију своју благодарност г. Арсу Пајевићу* на ревносном, савјесном — *и бесплатном* — заступању, а тако и г. др. Илији Вучетићу, адвокату на *пријатељском замјењивању* г. Пајевића у вријеме његове болести.

(**Из Друштва за потп. зан. и трг. у Црној Гори**). Благајник друштвеног пододбора у Подгорици, г. *Василије Бимовски*, предао је централној благајни „Друштва за потп. зан. и трг. у Цр. Гори“ раније уписану а сада скупљену чланарину на Подгорице у износу *круна 160* и то за *21. оснивача* (кр. 126) и за *17. улагача* (кр. 34), поред два раније објављена добротвора.

Имена г. г. нових чланова биће објављена у једном од идућих бројева „Гл. Црног“. са свима другим члановима друштвеним.

(**Из Друштва „Цетињске Читаонице и Горског Вијенца“**). — У недјељу 23 о. м., у 2 сата послије подне Друштво „Цетињске Читаонице и Горског Вијенца“ имало је своју главну годишњу скупштину у „Зетском Дому.“ Пошто је установљено да је не само присутан довољан број чланова, да се, према друштвеним правилима, сједница отворити може, него и да је скупштина необично добро посјећена, предсједник друштвени, г. *Живко Драговић*, отворио је сједницу и позвао присутне, да саслушају извјештај старе Управе о раду друштвеном у прошлој години и о стању друштвене благајне.

Секретар друштвени, г. *Јован Хајдуковић*, и благајник, г. *Душан Филиповић*, прочитали су своје извјештаје, на чега настала је подужа жива дебата о појединим друштвеним питањима. Ова је дебата ишла у потпуном реду и завршила се је тијем, што је скупштина, с врло незнатним опаскама, примила прочитане извјештаје на добро знање и Управи благодарност изјавила.

За овијем је предсједник у име своје и чланова Управе захвалио скупштини на повјерењу и поднио оставку, а позвао скупштину, да приступи избору нове Управе.

По извршеним изборима у нову Управу већином гласова изабрата су ова господа: Предсједник *Милош Шаулић*; потпредсједник *Мило Церовић*; секретар *Гаврило М. Церовић*; благајник *Марко Томовић*; библиотекар *Мих. Буквић*; економ *Мило Врбица*; управ. позор. *Алекса Мартиновић*. Одборници: *Вуко Вулетић, Јанко Спасојевић, Никола Јанковић, Митар Вукчевић* и *Марко Гвозденовић*.

По свршеним изборима скупштина је закључена.

(**Српска књиж. Задруга**). Проф Мирко Мијушковић јавља члановима „Српске Књиж. Задруге“, да је већ отпочео купити претплату, за XII коло, те умољава досадашње оснивача и улагаче, као и нове чланове, да похитају с улогом, како би и књиге прије добили, које ће бити готове око Нове Године. Обраћа пажњу онијем добротворима, који још нијесу другу или трећу рату положили, да то што прије учине.

Повјереник се нада, да ће „Српска Књиж. Задруга“ наћи на Цетињу и у Црној Гори и ове године одличан одзив као и до сада. Што је повјереник успио да за ове три посљедње године упише на Цетињу око 20 добротвора, поред великог броја оснивача и улагача, има да захвали нашој интелигенцији, која је правилно схватила сврху и улогу ове тако важне просвјетне установе. Нема сумње, да се упис ом у чланство Српске Књижевне Задруге долази, за мале новце, до знатног броја књига одабране садржине, а за не много времена до обилате књижнице, чиме се у исто вријеме чини једна намеђу осталијех дужности за опћу српску ствар.

Нови чланови, сва досадашња издања могу добити за јевтине новце.

Добротвори улажући 150 круна одједном или по 50 круна у три пуша. Кад би хтио добротвор да добије сва досадашња издања, може их добити и постати добро-

---

крет — хватати се за руке кад се срету и са њима дрмнути горе и доље.

Да ли си, читаоче, кад год мислио, што значи ријеч „человитник“, која се употребљава у нашим (руским) старим судовима? Она је постала од ријечи „ударати челом“ о земљу и показује ријечима оно, што се, разумије се. раније чинило у самој ствари. Пољски израз захвалности „Upadam do nog“ (падам пред ноге) служи другим примјером, гдје се ријечима исказује оно, што је негда било дјелом. Ето те ријечи, те „форме обраћања“ к оним лицима, која су у власти, ми ћемо сад и проучити. На примјер, потпис испод писма „ваш покорни слуга,“ „остајући вам свагда на услузи“ и др. слично. па шта више и сами почетак писма „Милостиви Господине“, шта више кад пишемо особи потпуно непознатој, показују, како су се у ријечима, којима се сад служе приватне личности једна с другом, сачувале форме обраћања, које имају мјеста између слуге или роба и његова господара. У таквом су се облику сачувале и многе религиозне форме обраћања, као „твој роб“ „оче“, и др. слично.

Спенсер наводи много примјера, гдје у обичном разговору није могуће било нешто назвати својим. на пр. своју кућу, жену, дјецу и др. већ се говорило: „то је твоја кућа, твоја жена“ и т. д. Тако исто говорећи о својем спну, становник Индије ће га назвати вашим сином, а себе вашим робом. У средњем вијеку слабији владари успиновљавали су се силнијим владарима, и на тај начин, разумије се, добијали назив „син“, чим се исказивала и његова синовља покорност, која је у старо доба била врло велика.

Сви више спомснути изрази имају извор свог постанка у силној политичкој

војеној потчињености, јер су они много мање ласкави и надувени, или их савршено нема. у оним земљама. гдје је те војене потчињености мање било. У потврду свога мишљења Спенсер износи много примјера, које ћемо пропустити, споменувши само о неким, који су особито занимљиви. Као год што се ми, кад се сретемо с неким познаником. питамо за здравље, тако и у Ориноку у јутро говоре: „како те је јела зла мушица“, а Јегипћани: „како сте се знојили.“

Шта више граматични облици подвргавају се у неким земљама истој потчињености. коју људи желе да изразе ријечима. У разговору са знатним лицима употребљују се особити завршетци ради њихових имена (код Абитпона); или особити изрази, па шта више особити језик кад с њима говоре (Јапанци, Самоа). У другим земљама поданик не смије назвати свога владара по имену, а жена не смије изговорити име својега мужа (Кафри), тако да га у тим случајевима називају „господин живота“, „господин земље“ (на Сијаму) и т. д Тако исто избјегавају личне замјенице, на пр. у Сијаму, гдје не говоре „ви сте ми учинили услугу“, већ „господин или доктор (т. ј. ви) учинио је услугу своме најпокорнијем слузи“ и др. слично.

Уопште свако нема право да употребљује једнаке замјенице У Јапану сваки класа има своју посебну личну замјеницу првог лица (т. ј. „ја“), и на пр. осам замјеница другог лица, посебну за Микадо, за дјецу, жене и т. д. У старо доба у Германији с нижим су говорили у трећем лицу, т. ј. називали су га не „ти“, већ „он“, као да, тобоже, он не присуствује при разговору.

Не можемо а да овдје не примјетимо, да се у Русији, за вријеме „крјепосног права“, често могло чути мјесто „позовите“ — „позвати“, мјесто „учините“ — „учинити!“ т. ј неодређени начин мјесто другог лица. И. напротив, о трећем, вишем лицу, како у Русији, тако и у Германији, говоре „они“, т. ј. у множини. Ако се сад подсјетимо, да се и у Инглеској још више замјеница „ти“ сасвим не употребљује, већ се свуда замијенила са „ви“, тада је лако вјеровати Спенсеру, да и форме обраћања стоје у свези с друштвеним формама. Између осталог занимљиво је споменути, да у Самоа вођу називају не само у множини, већ шта више, у двојини, т. ј. говоре на пр. „*дошли сте ви обојица*,“ или „идите ви обадва“ и т. д. Код племена која не знаду за покорност, нема тијех церемонијалних изнаопачивања језика и замјеница. У приватном животу она су дошла из виших сфера и односаја. Китајац се и к приватном лицу обраћа са ласканим и ропским фразама. На пр. желећи дознати како вам је име, он ће рећи: „могу ли узети на себе слободу упитати, како је ваше благородно име и ваша знаменита породица.“ А за тим треба одговорити тако, да се у том одговору што већма унизи онај, који се пита, на пр. „подло име моје сиромашне породице тако је и тако“. „Највећу неквареност језика и замјеница налазимо у Јапану, гдје су периодични ратови још одавна створили деспотизам, који је узео на се чисто божанску драж и знање“. Најмање пак таквог изнаопачења видимо у Инглеској, земљи индустријалној. а особито међу раденичким класом, гдје је замјена услугама и продуктима за плату давно одбила преувеличана хваљисања и ропско лично унижавање.

(Свршиће се).

твором над плати 200 круна. Уз то се добија вјештачки израђена диплома Српске Књиж. Задруге, као знак признања за учињено доброчинство. *Оснивачи плаћају 10 круна годишње, а улагачи шест.*

Основне школе, поједине општине, не би требале да пропусте прилику, а да се не упишу за члана „Српске Књиж. Задруге". За њих и уопће за корпорације најкорисније се уписати за добротвора, пошто одједанпут учине ту материјалну обавезу, а користе се, док постоје, изданима Српске Књиж. Задруге. Оне могу бити и оснивачи.

Министарство Просвјете изашло је на сусрет нашим учитељима, што је обећало дати повјеренику новце за Срп. Књиж. Задругу, за онога учитеља, који би послао своје овлаштење на ту свршу.

(**Из Управе општине вароши Цетиња**). Сјутра у 10 сати прије подне састаће се општински одбор, који ће, поред осталих послова, које има на овој сједници посвршавати, донијети коначно ријешење о саставу општинског буџета за годину 1904.

(**Поплава**). Поред вијести о поплави, што смо их у прошлом броју нашега листа донијели, јављено нам је, да је и по другим мјестима Црне Горе поплава грдне штете починила. Тако н. пр.: из *Шавника* јављају, да је р. Тара толико надошла, да је и мост код Пренћана однесен, а земљама и кућама огромне су штете почињене, а тако је, по вијестима из *Колашина*, било и око горњег тока Таре, — и тамо су мостови порушени и велике штете земљама почињене. По вијестима исто из Колашина, и Морача је камени мост код Морачког манастира разрушила; 13 о. м. пао је и у Колашину и на *Андријевици*, као и по свој Морачко-Васојевићској области, велик снијег, а за тијем је окренула киша с јужнијем вјетром и воде су тако нарасле, да су мостове и млинове порушиле и многе земље однијеле, а особито су пострадале ливаде и воћњаци; телеграфска линија свуда је била обаљена, те штације нијесу могле радити за више дана. На више мјеста одваљивали су се урави земљани и један такав урав притискао је у Ровцима старог стотинаша Милинка Маркова; то је једина људска жртва приликом ове поплаве. У *Жупи Никшићској* колски пут који води у Мораково — порушен је. У *Жабљаку*, *Додошима* и *Врањини* биле су велике штете како кућама, тако и лађама, чуновима и др. Тешко је процијенити сву штету, коју је ова поплава проузроковала.

(**Управа црногорског монопола дувана**). У сриједу, 26 о. м. отворен је на Цетињу први магазин дувана, што га продаје управа нашег монопола. Продаја дувана из магазина повјерена је г. Мику Вучковићу.

Телеграми Бечког „Кор. Бира".

СКРЊЕВИЦЕ, 13 нов. — Цар и Царица руска отпутовали су у Петроград.

БУДИМПЕШТА, 23 новем. — Кошут изјавио је у парламенту, да ће опструкција престати, али да ће продужити борбу правилним путем.

РИМ, 24 нов. — Из Венеције и осталих крајева Италије јављају о великим поплавама.

ПЕТРОГРАД, 25 нов. — Цар је одобрио министру финансија Плеске-у допуст због болести, а повјерио је управу министарства његовом помоћнику Роганову.

РИМ, 26 нов. — Краљ је подарио 10.000 франака у корист фамилија македонских бјегунаца.

БИОГРАД, 26 нов. — Министар финансија Милић Радовановић дао је оставку, али ју је опет данас натраг тргнуо. С дозволом владином давала је сестра краљице Драге на гробљу парастос покојном краљу и краљици. Сава је знатно нарасла, па су многа мјеста поплављена.

ЦАРИГРАД, 29 нов. — Посланици Русије и Аустро-Угарске предали су Порти ноту с којом узимају на знање саопштење њено од 11 о. м. и достављају Порти имена изабраних грађанских доглавника за Македонију, а то су: од стране Русије њен генерални консул у Бејруту Демерик, а од стране Аустрије генерални консул Милер.

БИОГРАД, 27 нов. — Министар финансија Милић Радовановић поново је данас дао оставку. Баци намјеравају приредити овације Борису Сарафову, који данас долази овамо. У недјељу биће митинг, на којем ће учествовати и Сарафов.

ПЕТРОГРАД, 27 нов. — Вијест берлинских листова о слабом здрављу руског Цара потпуно је неосновзна. Царево здравље је врло добро.

ТОКИО, 27 нов. — „Рајтер" јавља, да је у Чемулпо стигло јако одјељење руске флоте, састављено из осам ратних бродова. Намјера томе доласку сигурно је та, да се Русија подржи у својој опозицији против намјераваног отварања присташа Јонгампо. Говори се, да ће Руси искрцати 3000 војника ако се не буде узимало обзира на њихове приговоре.

ЦАРИГРАД, 27 нов. — Један италијански генерал биће именован за заповједника жандармерије у Македонији.

БИОГРАД 28 новембра. — Борис Сарафов стигао је овамо; дочекало га је око двије стотине особа са усклицима: живио!

ЛОНДОН, 28 новембра. — У двору Сандригаму букнуо је пожар над краљичином спаваћом собом. Краљичина дворска дама опазила је пожар и јавила краљици. Чим је краљица оставила собу, плафон је пао. „Рајтер" побија вијест о болести краља Едуарда.

О Б Ј А В А

Имајући у виду интересе гајитеља дувана и узимајући у обзир задоцњење и тешкоће, које су проузроковале, те се многи домаћини нијесу могли пријавити до краја новембра ове године, и добити допуштење за гајење дувана у 1904 години, Министарство Финансија, као допуну к чл. 10 закона о монополу дувана, нашло је за потребно, за ову годину, продужити рок пријавницима до краја децембра ове године.

За то се овијем позивају сви они домаћини, који се нијесу још пријавили, а желе бавити се гајењем дувана у 1904 години, да у горе реченом року поднесу пријаве племенском капетану, сагласно чл. 11 закона о монополу дувана.

Остала подробнија обавјештења о гајењу дувана сваки домаћин може добити код свога племенског капетана. —

Осим тога, Министарство Финансија извјештава овим све оне, који би жељели добити стална мјеста при Управи Монопола дувана, да су оваква сва попуњена и да се ради потраживања истих Министарству више не обраћају. После овог огласа Министарство подобне молбе неће примати нити, пак на исте одговарати.

Број 1478.

Цетиње, 28 новембра 1903.

Из канцеларије
МИНИСТАРСТВА ФИНАНСИЈА.

С Т Е Ч А Ј.

У одјељењу за грађевину и саобраћај Министарства Унутрашњих Дјела потребан је један инжињер, практичан у градњи путова, камених мостова и осталих државних грађевина.

Позивају се сви они, који би жељели на то мјесто компетовати, да се пријаве Министарству Унутрашњих Дјела до 1. Фебруара 1904. године, од кога ће потребне услове примити.

Кандидат мора познавати добро српски језик.

У Број 2950. Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дјела, 22. новембра, 1903. г., на Цетињу.

Приватне објаве.

Потписата Књижара добила је упуство у инглешком језику, намијењено онијема који не знају инглешки читати, са најпотребитијим правилима за путнике у Америку. Цијена 1 круна.

Књижара П. М. Калуђеровића

Р 29 Бр. 119 2—3

☞ **Вина** старог и новог, **ракије** ловове и смокове на продају у већој количини. — **Петковић—Улцињ.**

Р. 15 106 5—5

Умољавају се сва она господа, која до данас нијесу исплатили чланарину за годину 1903, да изволе исплатити најдаље до Никољдне.

Из Управе „Друштва Цетињске Читаонице и Горски Вијенац".

Благајник
Марко Ј. Томовић.

Р. 32 Бр. 120 1—1

Општинске лицитације.

Управа општине вароши Цетиња даваће на јавној лицитацији под закуп скупљање општинских дажбина, право за продају експлозивних артикала на Цетињу и и осјетљење и чистоћу вароши — све за годину 1904. и то 7 децембра ове године даваће се скупљање кланичне таксе; 12. децембра скупљање увоза и мјерачине; 14. децембра право продаје експлозивних ствари: а 21. децембра уступиће се осјетљење и чишћење вароши.

Закупници општински ходжбина имају положити кауцију од 10% у готову новцу или 15% у непокретном имању према суми, коју буду имали дати као закупнину за пијелу годину; но то се може замијенити сигурним јемством.

Детаљнији услови дознају се у Управи општинској раније и у дане лицитације.

Р. 109 Бр. 121 1—2

†

САВО РАДОЊИЋ,

капетан Његушки, рођен на Његушима 1848. год. 18 априла,
† 1903 год. 19 новембра на Његушима.

Изнемогли под притиском големе туге, са скрушеним срцем, превеликим болом у души и сувијем очима јављамо: да је наш син, односно брат и стриц, Саво, послије осмодневног боловања, за навијек заклопио очи своје, са којима нас је нежно, сиповљи и братски гледао.

Овијем путем сматрамо за најсветију дужност изјавити своје високо признање господину војводи Шаку Петровићу и господину ордонанс официру Његовог Крал. Височанства Владу Петровићу, који на глас смрти покојниковe дођоше, ожалошћене нас тјешише, и до вјечног га дома испратише, те нам тим знатно тугу ублажише.

Хвала госп. команднру Станку Петровићу, који покојника болног посјећаваше и од његовог болесничког одра за све вријеме боловања не одилазаше, те је покојник пошљедњи издах на рукама његовим испустио, а за тим га на онако дирљиви начин братски, пријатељски и дружевски ожалио, те је са тиме нашу тугу знатно ублажио.

Висока хвала Његовом Високопреосвештенству Господину Митрополиту Митрофану, на Његовој дирљивој и пуној хришћанске утјехе брзојавној листи.

Хвала часним свештеницима: гг Ђуру Пејовићу, Петру Божовићу и Илији Капичићу, који над покојником Св. Јеванђеља читаше, за спас душе покојникове Богу се молише и опијело извршише.

Хвала г. учитељу Василији Јовановићу, који је са ђацима спровод увеличао и дирљивим се говором с покојником опростио.

Хвала господи и пријатељима са Цетиња: Марку и Андрији Вукотићима, Душану Вукотићу, Јанку Милићу, Ђуру С. Матановићу, Митру Вукчевићу, Милу Воји. Мартиновићу, Стеву Вујановићу и Кићу Мартиновићу, који на глас смрти покојникове дођоше, нас ојађене тјешише и бише за све вријеме док покојника у вјечни боравак спустише.

Хвала без разлике сталежа и пола цијеломе племену Његушкоме, који су покојника на онако дирљиви начин ожалили и у онако одличном броју до вјечног дома испратили.

Хвала господи чиновницима његушким, који на челу својих шефова дођоше, на име: г. кап. царинарнице његушке Ђолу Гвозденовићу и г. шефу поштанско-телеграфске станице Симу Секулићу, покојника ожалише и до вјечног дома испратише.

Хвала браћи и пријатељима Бајицама, к ји на челу госп. подкомандира Ђура Мартиновића, г. кап Богда Мартиновића и г. кап. Ника Мартиновића у онако одличном броју дођоше, покојника ожалише и до вјечне куће испратише.

Хвала пријатељима Угњанима, који на челу г. прота Стевана Капичића и г. свештеника Илије Капичића дођоше и покојника пријатељски ожалише и до вјечног дома испратише.

Хвала пријатељима Ћеклићима, који на челу г. капетана Матана Матановића дођоше, покојника пријатељски ожалише и до вјечног дома испратише.

Хвала пријатељима Приморцима, који на челу госп. Јока Дубравчевића у великом броју дођоше и покојника пријатељски ожалише и до вјечне куће испратише.

Хвала свима онима, који нам лично, писмено или усмено пријатељско саучешће изјавише, те нам тим у неколико тугу ублажише.

Хвала свима онима многобројним брзојавним саучешћима за милим нам покојником.

Још једном свима и сваком хвала по небројено пута.

Његуши, 26 новембра 1903 године.

ОЖАЛОШЋЕНИ:

мајка: **Иве**; брат: поп **Јово**; синовци: **Мило, Лазар и Драго**, са цијелим браством Радоњићима.

Р. 479 Бр. 122 1—1

Уредник: проф. Живко Драговић Издавалац: Државна Штампарија. У К. Ц. Државној Штампарији.